

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ "ISTORIE. CIVILIZAȚIE. CULTURĂ"

**BIBLIOTECA CONTELUI MIKÓ IMRE ȘI ACTIVITATEA SA
BIBLIOFILĂ**

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. univ. dr. Sipos Gábor

DOCTORAND:

Szegedi-Kiss Éva

Cluj-Napoca

2021

Cuprins

I.	Delimitarea subiectului – obiective.....	1
II.	Istoriografie – literatură de specialitate.....	5
	II.1. Metodologie.....	17
III.	Cartea și biblioteca în societatea transilvăneană – sec. XVI-XIX.....	20
IV.	Biografia contelui Mikó Imre.....	26
	IV.1. Copilăria și școlarizarea.....	26
	IV.2. Cariera și întemeierea familiei.....	31
	IV.3. Fondator și președinte al Societății Muzeului Ardelean.....	34
	IV.4. Reorganizator și președinte al Societății Economice Transilvane.....	38
	IV.5. Președinte al Comitetului Național de Teatru.....	42
	IV.6. Curator șef al Bisericii Reformate din Transilvania.....	44
	IV.7. Președinte al Societății Istorice Maghiare.....	47
	IV.8. Mikó Imre – om politic, ministru al transporturilor și membru al parlamentului.....	50
	IV.9. Fondator al Universității din Cluj și politica științifică.....	55
V.	Cultura cărții în Cluj la începutul secolului al XIX-lea.....	57
	V.1. Fondul de carte moștenit.....	57
	V.2. Editare și comerțul cu cărți în Cluj.....	74
	V.3. Alcătuirea și dezvoltarea bibliotecii contelui Mikó Imre.....	84
	V.4. Catalogul alfabetic al bibliotecii lui Mikó Imre.....	98
VI.	Analiza fondului de carte pe baza catalogului tematic al bibliotecii lui Mikó Imre..	106
	VI.1. Almanach – Calendaria – Schematismi.....	107
	VI.2. Archaeologia – Mythologia – Historia litteraria.....	108
	VI.3. Arithmetica – Geometria – Mathesis – Astronomia – Architectura – Hydrotechnia – Tactica militaris.....	109
	VI.4. Auctores Classici graeci et latini.....	110
	VI.5. Biblia sacra.....	120
	VI.6. Botanica – Chemia – Mineralogia.....	121

VI.7. Dictionnaria, Lexica – et Enciclopaedica opera.....	121
VI.8. Diplomatica – Heraldica – Sphragistica – Numismatica – Statistica.....	123
VI.9. Ephemerides – opera periodica.....	123
VI.10. Erotica.....	124
VI.11. Funebres – Orationes.....	125
VI.12. Geographia – Atlantes – Itinerantium descriptions.....	125
VI.13. Grammatica.....	127
VI.14. Historia.....	130
VI.15. Historia universalis.....	133
VI.16. Historia naturalis.....	134
VI.17. Hungarica.....	135
VI.18. Juridici libri.....	158
VI.19. Medicina – Chirurgia – Veterinaria – Diaetetica.....	161
VI.20. Miscellanea.....	162
VI.21. Oeconomia – Technologia.....	164
VI.22. Paedagogia.....	165
VI.23. Philologia gallica et italic.....	167
VI.24. Philologia germanica.....	167
VI.25. Philologia hungarica.....	169
VI.26. Philosophia.....	176
VI.27. Poeta.....	178
VI.28. Politica.....	179
VI.29. Phisica.....	185
VI.30. Satyra – Ludicra.....	186
VI.31. Scripta historiam Revolutionis annorum 1848 u 1849 illustrantia.....	187
VI.32. Theologia.....	191
VI.33. Scriptores historiae byzantinae.....	194
VI.34. Incunabula.....	195
VII. Publicarea izvoarelor istorice, patronajul și organizarea științei în lumina corespondenței lui Mikó Imre.....	198
VII.1. Opera contelui Mikó Imre – colecționar de surse istorice și editor.....	200

VII.2.	Organizarea și procesul de colectare a datelor istorice.....	211
VII.3.	Salvarea colecțiilor Aranka și Cserey.....	221
VII.4.	Cercetări în alte biblioteci.....	224
VII.5.	În presă.....	226
VII.6.	Despre publicațiile primite cadou, despre prieteni.....	232
VIII.	Biblioteca ca patrimoniu cultural.....	237
VIII.1.	În slujba instituțiilor de învățământ.....	240
VIII.2.	Biblioteca Universitară din Cluj.....	247
IX.	Concluzii.....	252
X.	Bibliografie.....	258
XI.	Ilustrații.....	280

Cuvinte cheie: Contele Mikó Imre, aristocrație, Transilvania, biblioteci private, biografie intelectuală, patrimoniu cultural, Societatea Muzeului Ardelean, secolul XIX.

Rezumat

Timp de secole, familiile istorice din Transilvania și-au conceput viața ca pe o misiune și o datorie. Mulți dintre ei au folosit averea în interes public, donând pentru susținerea și înființarea bisericilor și a instituțiilor de învățământ, dar nici sprijinul literaturii, artelor și științelor nu au fost marginalizate. Spre deosebire de aristocrația Europei de Vest și a Ungariei, nobilii Transilvaniei au fost obligați să păstreze funcțiile sociale tradiționale. Datorită bogăției și statutului social, nobilimea maghiară din Transilvania, din acea perioadă, a recunoscut necesitatea și importanța cunoașterii, a erudiției și educației. În cercurile acesteia întâlnim personalități remarcabile, oameni de stat marcanți, politicieni, dar și artiști, scriitori și oameni de știință. Cu modul lor de viață, prin acțiuni de patronaj și binefacere, operele de artă și cărțile lor au imprimat evoluția țării, având astfel un efect pozitiv asupra societății și culturii acesteia.

De-a lungul secolului al XIX-lea aristocrația a fost forțată să facă compromisuri pentru a-și salva averile și statul social. După obținerea Diplomei din Octombrie, baronul conservator Kemény Ferenc a preluat o poziție cheie, ca și contele Mikó Imre, care s-a aliniat întotdeauna cu liberalii. Și ulterior vom găsi, pe ambele părți, reprezentanți care mediază continuitatea și valoarea aristocrației. În ciuda rolului politic, oarecum controversat al nobilimii, aceasta are merite incontestabile în susținerea educației și culturii, în calitate de elită, clasa socială care și-a asumat rolul de îndrumător, astfel comportamentul lor a servit drept model pentru întreaga societate.

Privind prima jumătate a secolului al XIX-lea, putem observa progrese semnificative: sistemul instituțiilor culturale locale și naționale (societăți științifice, asociații de lectură, biblioteci publice și alte colecții) începe să se dezvolte, se continuă consolidarea rețelei școlare și crește numărul profesorilor și al elevilor. Cu toate aceste efecte benefice, indiscutabile, nu putem ignora semnele subdezvoltării. Nu existau școli în jumătate din localități, în ciuda creșterii

continue, numărul cadrelor didactice era încă sub numărul necesar, iar rata de alfabetizare era scăzută. Bisericile au jucat un rol crucial în educație. Până în 1846 inclusiv, formarea profesorilor era încredințată exclusiv bisericilor: catolicii în instituții pedagogice, protestanții bazându-se pe sistemul educațional divizat al colegiilor lor.

Gândirea națională a început să devină din ce în ce mai puternică, iar după 1825 a apărut și pretenția unor schimbări pe plan civic și a independenței naționale. Atunci au apărut primele instituții înființate special în scopuri culturale. Deoarece în epoca reformei existau foarte puține biblioteci publice, iar organizarea asociațiilor de lectură nu a început decât mai târziu, bibliotecile private aristocrate aveau o importanță enormă.

Motivația cercetării

În timp ce în secolele trecute cărțile bibliotecilor private au fost rareori catalogate, în secolul al XIX-lea se constată primele schimbări în acest sens și tot mai mulți au profitat de această oportunitate. Activitatea de organizare a bibliotecilor private a fost desfășurată de obicei de oameni care cunoșteau colecția, sistemul de catalogare și ordonare a științelor contemporane, respectiv aveau un simț practic care înlesnea aranjarea eficientă și logică a patrimoniului livresc. Operațiunea presupunea un demers complex, care avea în vedere economisirea spațiului, ușurința regăsirii informațiilor, dar și gruparea tematică a volumelor, care să simplifice căutarea și găsirea operativă a volumului dorit. Scopul cercetării noastre este de a cunoaște, cu ajutorul surselor, biblioteca și obiceiurile de colectare a cărților contelui Mikó Imre. Lista de cărți întocmită de acesta a servit ca sursă principală pentru realizarea istoriei bibliotecii personale. Într-o abordare istorică, am încercat să prezentăm dezvoltarea bibliotecii, direcțiile și tendințele colecției, precum și atitudinea (punctul de vedere) proprietarului, deoarece atât stilul său de viață, cât și educația lui au jucat un rol distinct în formarea colecției. În plus, am căutat să subliniem activitățile contelui Mikó Imre, fondatorul instituțiilor importante de cultură, analizând afirmațiile sale și contextul contemporan, respectiv am încercat să reconstituim și să comparăm modalitățile în care a gândit să sprijine acțiunile culturale astfel încât să dezvăluim modul în care a contribuit la dezvoltarea culturii civice. Inventarierea și prezentarea bibliotecilor private este utilă și necesară pentru istoria culturii, întrucât dezvăluie bazele informative ale cititorilor colecției și indică ideile care ar fi putut modela viziunea lor asupra lumii.

Un alt aspect al lucrării este biografia intelectuală și spirituală a contelui Imre Mikó, cu reconstrucția personalității sale. Pe baza surselor, am încercat să surprindem personalitatea sa complexă, reliefată în fațete multiple, parcurgând perioade consecutive aranjând informațiile în ordine cronologică și pe un arc de dezvoltare istorică. Datorită versatilității lui Mikó Imre a fost necesară o analiză extinsă pe mai multe domenii, pentru a crea o poveste de viață, deoarece în acest fel imaginea propriului destin se poate proiecta armonios în tabloul întregii epoci. Acest lucru se datorează faptului că biografia intelectuală nu este altceva decât reflectarea unui individ în epoca și curente sale spirituale. Imaginea sa spirituală cuprinde tot ceea ce epoca lui a oferit și a putut oferi și ceea ce a învățat el din aceasta. În plus, modul său de viață și condițiile de viață în ansamblu au avut un mare efect asupra comportamentului său intelectual, deoarece a jucat un rol cheie în organizarea vieții intelectuale și politice a Transilvaniei. Pluralismul personalității lui Imre Mikó - patron, organizator cultural, fondator al unei instituții, istoric, politician - nu formează o armonie constituită în mod forțat, ci o coerență matură și profundă. Scopul nostru este să arătăm cum s-a format și s-a dezvoltat această minte minunată.

Contele Mikó Imre a considerat că nu este importantă doar achiziționarea cărților care să-l ajute în travaliul său permanent, ci a realizat cât de importantă este salvarea patrimoniului scris. A salvat și a cumpărat mai multe moșteniri destinate distrugerii și, în același timp, a copiat diverse surse de arhivă și lucrări tipărite. În biblioteca sa nu putem vorbi despre cotearea publicațiilor, ci de împărțirea detaliată a specializărilor care putea ajuta orientarea regăsirii informației. Schimbarea compoziției tematice începută pe parcursul secolului al XVIII-lea s-a consolidat în continuare, deoarece numărul cărților religioase a scăzut, locul lor fiind ocupat de cărți juridice și istorie, completate cu cărți de management, extins și în sfera biografiilor și jurnalelor de călătorie. Aspectul bibliotecii și schimbarea registrului tematic al fondului bibliotecii mărturisesc, de asemenea, procesele generale care au avut loc în secolele XVIII. și XIX. în Ungaria și în Transilvania în ceea ce privește recepția curentelor intelectuale europene.

Structura lucrării

Lucrarea este împărțită în 11 capitole. După delimitarea subiectului și literatura de specialitate, urmează o introducere în rolul cărții și bibliotecii în societatea transilvană, iar apoi prezentarea biografiei lui Imre Mikó. Capitolul 5 include, pe lângă istoria fondului de carte moștenit, date despre editarea și distribuirea cărților în Cluj, precum și alcătuirea, dezvoltarea

bibliotecii contelui. Aceasta este urmată de o analiză a bibliotecii pe baza catalogului tematic și activitatea contelui privind publicarea izvoarelor istorice, patronajul și organizarea științei în lumina corespondenței sale. Secțiunea finală discută istoria bibliotecii ca patrimoniu cultural, împreună cu concluziile, bibliografia și anexele lucrării.

În lucrarea noastră am încercat să explorăm istoria bibliotecii contelui Mikó Imre, să radiografiem obiceiurile sale privind colectarea cărților. Dezvoltarea bibliotecii reflectă cu exactitate evoluția atitudinii proprietarului și modul în care, în timp, colecționarul și colecția sa s-au schimbat și au crescut împreună. Fondul moștenit a creat baza care ulterior a început să crească, până la sfârșitul anilor 1860 devenind o bibliotecă matură, în paralel cu formarea imaginii intelectuale a lui Mikó Imre, a gândirii sale referitoare la susținerea culturii și a activității de fondator al instituției.

Bazându-ne în principal pe sursele arhivistice, am schițat obiceiurile contelui de cumpărare a cărților, și anume cu ajutorul facturilor păstrate în arhivele familiei. Acestea sunt însoțite de cataloage alfanumerice și tematice, care arată o imagine exactă a volumelor deținute de conte într-o perioadă dată. Desigur, biblioteca nu a fost extinsă doar prin achiziții, mai multe volume au fost adăugate la colecție în urma donațiilor. Examinându-i obiceiurile de lectură, s-a dovedit nu numai că și-a folosit propria bibliotecă, ci pe parcursul cercetărilor sale a vizitat colecții private și publice și, în multe cazuri, a cerut copii ale documentelor care erau importante pentru el.

În timp ce la începutul anilor 1840 fondul bibliotecii era alcătuit în total din 800 de volume, datele din 1850 mărturisesc deja o colecție de peste 2.000 de volume. Desigur moștenirea de la socrul său, Rhédey Ádám, care ulterior s-a contopit complet cu biblioteca lui Mikó, a contribuit foarte mult la această creștere. De obicei, pe lângă achiziționarea de cărți noi, contele a căutat să cumpere volume vechi și valoroase. A avut o relație constantă și bună cu librării din Cluj și Pest-Buda care, datorită rolului lor de comisionar, au făcut tot posibilul pentru a obține câte o carte. Contele a apărut de nenumărate ori în librăriile lui Tilsch, Dna. Barra și Stein, precum și a lui Burián Pál, deoarece uneori ridica comanda personal. Facturarea costurilor de transport a dezvăluit că din mai multe orașe europene (Viena, Leipzig, Leiden, Frankfurt, Wittenberg, Heidelberg, Basel, Geneva, Anvers) sosiseră cărți pentru conte. Conform catalogului alfanumeric, până la mijlocul anilor 1850, numărul volumelor aflate în proprietatea contelui se apropia de cinci mii. În ceea ce privește distribuția lingvistică și tematică a cărților, a existat o

creștere constantă a numărului de cărți în limba maghiară în detrimentul celor în limba latină și germană, în timp ce numărul volumelor religioase a scăzut și a crescut numărul lucrărilor științifice și literare – ceea ce dovedește o armonizare cu tendința generală de secularizare care începe să apară în acele vremuri. În ceea ce privește anul publicării cărților din bibliotecă, volumul cel mai vechi achiziționat este o lucrare a lui Plutarh publicată în anul 1514, la care se adaugă alte 62 de volume tot din secolul al XVI-lea. Numărul publicațiilor din secolul al XVII-lea ajunge la 231, iar o treime din listă este alcătuită din cărți publicate în secolul al XVIII-lea. Cu toate acestea, majoritatea tipăriturilor datează din secolul al XIX-lea.

Concluzii

Divizarea tematică a cărților este caracterizată de o dualitate, pe lângă clasici, pe de o parte, există o colecție considerabilă de volume scrise pe teme teologice și religioase. Pe de altă parte, pe lângă literatură, numărul lucrărilor legate de istorie și jurisprudență a crescut constant. Pe măsură ce contele a început, în anii cincizeci, să-și intensifice activitatea de colecționar, lucrările autorilor contemporani din bibliotecă au crescut exponențial, probabil datorită faptului că contele a căutat să adune cele mai recente informații actualizate din domeniile științelor pe care le studia. Activitățile sale istorice și politice au necesitat acest tip de atitudine. El a comandat presa și revistele zilnice nu numai pentru el însuși, dar în perioada în care fiul său era în viață, le-a trimis și acestuia cu mare regularitate.

În ceea ce privește catalogul tematic al bibliotecii sale estimăm că acesta s-ar putea să fi fost realizat la începutul anilor 1860 și este interesant că acesta conține grafia a două persoane diferite. Înscrierile primei mâini pot fi găsite și în catalogul alfanumeric, dar a doua nu mai este, iar acestea au fost considerate completări. Cu siguranță, ambele cataloage au fost realizate la mijlocul anilor 1850, dar numai tematica a fost completată cu achiziții ulterioare, astfel încât campaniile de cumpărare cărți ale contelui pot fi urmărite cu precizie. Cu o analiză calitativă și cantitativă a celor 34 de grupuri tematice, am evidențiat bogăția și diversitatea bibliotecii. O examinare mai amănunțită a listei a scos la iveală obiceiurile lui Mikó Imre de a cumpăra cărți, deoarece am aflat exact când și ce a cumpărat, și din aceasta am putut deduce și motivele achiziționării.

Schimbarea compozițională și lingvistică care a avut loc în timpul secolului al XIX-lea poate fi văzută în biblioteca lui Imre Mikó, deoarece, spre deosebire de practica secolelor

anterioare, colecția de cărți scrise în limba maternă a devenit primară, iar lucrările religioase și teologice au fost împinse în plan secundar. Lucrările științifice și literatura națională au ajuns în prim plan, iar în biblioteca contelui lucrările juridice și istorice au fost considerabile, ceea ce l-a ajutat în activitatea sa zilnică.

Numit pe bună dreptate de către contemporanii săi Széchenyi al Transilvaniei, contele a devenit un lider de succes al maghiarilor din Transilvania în timpul uneia dintre cele mai dificile perioade istorice a țării. Moștenirea sa intelectuală și instituțiile pe care le-a fondat sunt acum o parte inalienabilă a moștenirii și identității noastre culturale. Contele Mikó Imre a câștigat un loc proeminent în istoria culturii maghiare, numele său fiind asociat cu fondarea Societății Muzeului Ardelean, reorganizarea Societății Economice din Transilvania, revigorarea vieții teatrale din Cluj, ajutorarea instituțiilor de învățământ transilvănean, deschiderea Universității Maghiare din Cluj, în anul 1872. Este un fondator și patron al interesului public, care, cu talentul său versatil și munca diversificată, a dorit și a reușit să servească dezvoltarea materială și intelectuală a țării.

Bibliografie

Arhive:

Arhivele Naționale Biroul Județean Covasna [Román Nemzeti Levéltár Kovászna Megyei Kirendeltsége]

Tóth Zsigmond a Székely Mikó Kollégiumhoz. Fond 171.Mikó Imre könyvtára.

Arhivele Naționale Biroul Județean Cluj [Román Nemzeti Levéltár Kolozs Megyei Kirendeltsége]:

Colecția personală Aranka György [Aranka György hagyatéka]

Colecția de manuscrise Muzeul Ardelean [Erdélyi Múzeum-Egyesület Kézirattára]

Fond personal Szabó Károly [Szabó Károly hagyatéka]

Fondul familial Mikes de Zabola [A zabolai Mikes család fondja]

Fondul familial Mikó – Rhédei [A Mikó – Rhédey család fondja]

Societatea Muzeului Ardelean [Erdélyi Múzeum-Egyesület]

Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár leltárkönyvei, Nagyenyed

Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár (EREL)

Gróf Mikó Imre végrendelete

Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltára:

Nagyajtai Kovács István hagyatéka

Biblioteca Centrală Universitară "Lucian Blaga" Cluj-Napoca, Colecții speciale

Erdélyi Múzeum-Egyesület iratai

Gróf Rhédei Mária: Hasznos házi jegyzetek, Ms 2139

Mikó Imre: Adalékok Debreczeni Márton életrajzához, Ms 2803

Mikó Imre Intelmei fiához, Ms 2213

Mikó Imre Iskolai jegyzetei magyarul és latinul: Közönséges historia, Rhetorica, Iustinusból, Questiones de jure naturae, Ms 1712

Mikó Imre iratai, Ms 5962-5971

Mikó Imre iratai, Ms 3567/IV. 197: *„Az erdélyi magyar múzeum-egylet legfelsőbb megerősítése alá terjesztett szabályai tervezete”*

Mikó Imre: Jegyzetek nagyrészt slavizmust illetők, Ms 123

Mikó Imre leveleskönyvei, 14 kötet, Ms 3567

Mikó Imre gróf könyvtárának címjegyzéke, Ms 260

Mikó Imre könyvtárának szaccímjegyzéke, Ms 261

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

Mikó család iratai

Mikó Imréné Rhédey Mária: Naplótöredék

Ugron Julianna levele Apor Lázárhoz

Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára és Régi Könyvek Gyűjteménye:

Adatok Hidvégi gróf Mikó Imre életéhez Jakab Elektől

Erdélyi Múzeum-Egyesületre vonatkozó iratok:

Mikó Imre levelei Léway Józsefhez, Szilágyi Sándorhoz, Torma Józsefhez, Bartal Györgyhöz

Mikó Imre és Mikó Ferenc családi levéltárából

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára – Levelestár, Analekta-gyűjtemény:

Mikó Imre levelei Pulszky Ferenchez, Zsigmond Gusztávhoz, Szilágyi Sándorhoz, Csengery Antalhoz, Gyulay Pálhoz, Kazinczy Gáborhoz, Kubinyi Ferenchez, Pompéry Jánoshoz, Prielle Kornéliához, Torma Józsefhez, Görgey Arthurhoz.

Román Tudományos Akadémia Kolozsvári Könyvtára, Kézirattár:

Tilsch contractja Bölöni Farkas Sándorral

Nagyajtai Kovács István iratai

Székely Mikó Kollégium régi könyvtárának leltárkönyve, Sepsiszentgyörgy

Reviste, ziare:

Ellenőr. (Politikailap) 1848.

Erdélyi Gazdasági Egylet Évlapjai. 1855-1856, II. füzet, 12.

Erdélyi Híradó, 1841-1842.

Erdélyi Múzeum, 1874-1881, 1906-1911.

Erdélyi Protestáns Közlöny, 1876.

Erdélyi házi-segéd. Kolozsvár: Tilsch és Fia Könyvvarusok, 1839-1842.

Gazdasági Lapok, 1856.

Kolozsvári Közlöny, 1856, 1859.

Kolozsvári Lap, 1849.

Kolozsvári naptár. I(1862), II(1863), Kiadja Demjén László, Kolozsvár.

Magyar Futár, 1856, 1859.

Magyar Polgár, 1867-1868, 1876.

Vasárnapi Újság, 1848-1849.

Monografii:

Bajkó Mátyás: *Nemzeti nevelésügyünk a reformkorban.* Debrecen, 1969. (Nevelés, művelődés.

Ballagi Aladár: *A magyar nyomdászat történelmi fejlődése. 1472-1877.* Budapest: Franklin Társulat, 1878.

Barbier, Frédéric: *A könyv története.* Budapest: Osiris, 2005.

Belitska-Scholtz Hedvig (Szerk.): *Jankovich Miklós, a gyűjtő és mecénás, 1772-1846,* Budapest: Akadémia Kiadó, 1985.

Benkő Gyula: *Magyar könyvkereskedelmi szokásjog.* Budapest: Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1889.

Benkő Samu: *Sorsformáló értelem. Művelődéstörténeti dolgozatok.* Bukarest: Kriterion, 1971.

Bényei Miklós: *Eötvös József olvasmányai*. Budapest: Akadémia Kiadó, 1972. (Irodalomtörténeti Füzetek, 76).

A beteg ember: betegségek, betegek és gyógyítók. Sajtó alá rendezte: Czégényi Dóra és Keszeg Vilmos. Marosvásárhely: Mentor, 2010.

Birkás Antal: *Reformáció, államhatalom, politika*. Budapest: Luther Kiadó, 2011.

Blair Hugó: *Tizennégy prédikációja*. Magyarra fordította néhai Gróf Teleki Mária, Gróf Rhédei Ádámné. Kolozsvár. Nyomtatott a Ref. Kollégium betőivel, 1827.

Brelot, Claude-Isabelle: *La noblesse réinventée. Nobles de Franche-comté de 1814 a 1870*. Vol. II. Besançon, Paris: Université de Besançon : Les Belles Lettres, 1992.

Bura László: *Könyvek és könyvtárak Szatmáron és Németiben*. Csíkszereda: Státus Kiadó, 2004.

Buzinkay Géza: *A magyar sajtó és újságírás története a kezdetektől a rendszerváltásig*. <https://books.google.ro/books?id=2017.03.30>.

Buzinkay Géza: *Kis magyar sajtótörténet*. <http://vmek.oszk.hu/03100/03157/03157.htm>, 2017. 03. 30.

Contribution à l'histoire intellectuelle de l'Europe. L'Europe en réseaux. Eds. Barbier, Frédéric and Monok, István. Budapest: OSZK, 2008.

Csapodi Csaba – Tóth András – Vértesy Miklós: *Magyar könyvtörténet*. Budapest: Gondolat, 1987.

Csiszár Sámuel: *Rövid halotti beszéd Gróf Teleki Mária úrasszony koporsója mellett*. Kolozsvár, 1826.

Dankanits Ádám: *A hagyományos világ alkonya Erdélyben*. Budapest: Magvető, 1983.

Debreczeni Márton: *A kióvi csata*. Mikó Imre kiadásában. Pest, Emich Gusztáv, 1854.

Deé Nagy Anikó: *A könyvtáralapító Teleki Sámuel*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, 1997.

Deé Nagy Anikó, László Lóránt: *Gróf iktári Bethlen Zsuzsanna és szakácskönyve*. Kolozsvár-Marosvásárhely: Kriterion – Teleki Téka Lapítvány, 2019.

Dézsi Lajos: *Páriz Pápai Ferenc. 1649-1716*. Budapest: Franklin-Társulat, 1899. <http://mek.oszk.hu/05600/05604/html/index.htm>

Documente privind revoluția de la 1848 în Țările Române. C. Transilvania. Vol. II-IV. Redac. Ștefan Pascu, Victor Chereșteșiu. București: Editura Academiei Române, 1979-1988.

Domján István: *A Sepsiszentgyörgyi államilag segélyezett év. Ref. Székely Mikó-Kollégium története. 1859-1895.* Sepsiszentgyörgy: Jókai Nyomda, 1898.

Dümmerth Dezső: *Írástudók küzdelmei : magyar művelődéstörténeti tanulmányok.* Budapest: Panoráma, 1987.

Egyed Ákos: *Az erdélyi magyarság történetéből.* Kolozsvár, 2004.

Egyed Ákos: *Gróf Mikó Imre – Erdély Széchenyije.* Sepsiszentgyörgy: Charta, 2007.

Egyed Ákos: *Erdély 1848–1849.* Csíkszereda: Pallas-Akadémia, 2010.

Egyed Ákos: *1848 erdélyi magyar vezéralakjai.* Marosvásárhely: Mentor, 2004.

Emlékkönyv az Erdély Múzeum-Egyesület félévszázados ünnepére : 1859-1909 / szerkesztette Erdély Pál. - Kolozsvár: Az Erdélyi Múzeum Egyesület kiadása, 1909-1942. – 337. Szerzők: Köblös Zoltán, Iványi Béla, Bodrogi János stb.

Emlékkönyv a Teleki-Téka alapításának 200. évfordulójára 1802-2002. Szerk. Deé Nagy Anikó, Sebestyén-Spielmann Mihály, Vakarcs Szilárd. Marosvásárhely: Mentor, 2002.

Egyetemes irodalomtörténet. Szerk. Heinrich Gusztáv. I. kötet. Budapest, Franklin-Társulat, 1903.

Enyedi Sándor: *Az erdélyi magyar színjátszás kezdetei, 1792-1821.* Bukarest: Kriterion, 1972.

Erdélyi könyvesházak, 1: Jakó Klára: Az első kolozsvári egyetemi könyvtár története és állományának rekonstrukciója (1579-1604). Szerk. Monok István. Szeged: Scriptum, 1991.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület háromnegyedszázados tudományos működése. 1859-1934. Szerk. György Lajos. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 1937.

Erdélyi történelmi adatok. 1-3. kötet. Szerkeszti és kiadja Gróf Mikó Imre. Kolozsvár: Stein János bizománya, 1855-1858.

Erdélyi történelmi adatok. 4. Kötet. Szerk Szabó Károly. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 1862.

Erdély magyar egyeteme. Szerk. Bisztray Gyula, Szabó T. Attila, Tamás Lajos. Kolozsvár: Erdélyi Tudományos intézet, 1941.

Erdély jogtörténete. Szerk. Veress Emőd. Kolozsvár: Forum Iuris, 2018.

Erdély története. 2-3. Kötet. Szerk.: Szász Zoltán. Budapest: Akadémia Kiadó, 1986.

Erős Vilmos: *Modern historiográfia.* Budapest: Ráció Kiadó, 2015.

Falus Róbert: *Az antik világ irodalma.* Budapest: Gondolat, 1976.

Fáy András: *Hasznos házi jegyzetek.* 2. javított s bővített kiadás. Pest: Kilián György, 1833.

Ferenczi Zoltán: *A kolozsvári nyomdászat története.* Ajtai K. Albert Magyar Polgár Könyvnyomdája, Kolozsvár. 1896.

Fézer Tamás: *A természetjogi gondolkodás fejlődése és hatása a személyiségi jogi elméletekre.* <http://jesz.ajk.elte.hu/fezer19.html> 2018. 05. 19.

Firtinger Károly: *Ötven esztendő a magyarországi könyvnyomtatás közelmúltjából.* Budapest: Könyvnyomdászok szakköre, 1900.

Fodor Ferenc: *A magyar földrajztudomány története.* Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 2006.

Fülöp Géza: *Olvasási kultúra és könyvkiadás Magyarországon a felvilágosodás idején és a reformkorban (1772-1848).* Budapest: Hatágú Síp Alapítvány, 2010.

Fülöp Géza: *A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején és a reformkorban.* Budapest: Akadémia Kiadó, 1978.

Fülöp Géza: *A Magyar könyvkultúra története 1945-ig. = Könyvkiadók és könyvterjesztők Magyarországon.* Szerk. Zöld Ferenc. Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, Bp., 1987.

Fülöp Géza: *A könyv és könyvtári kultúra a kapitalizmus időszakában (1789-1917).* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993.

Gintli Tibor, Schein Gábor: *Az irodalom rövid története.* Pécs: Jelenkor Kiadó, 2003.

Gróf Mikó Imre emlékülés, Kolozsvár, 2005. Október 8. Szerk.: Egyed Ákos, Pomogáts Béla, Tonk István. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2006.

Gunszt Péter: *A magyar történetírás története.* Debrecen: Csokonay Kiadó, 2000.

Györfi Dénes: *Bibliotheca Univesitatis Claudiopolitanae. Evoluția instituțională și practici ale lecturii în Clujul universitar – 1872-1945.* Cluj-Napoca: Argonaut. 2019.

Györfi Dénes: *Nagyenyed és a kollégium*. Kolozsvár: Kolozsvári Egyetemi Nyomda, 1997.

„Gyűljanak meg közöttünk is új oltártüzei az ismereteknek” *Gróf Mikó Imre beszédei és felhívásai*. Összeállította: Egyed Ákos, Kovács Eszter. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2008.

Hegedűs István: *Emlékbeszéd Hidvégi gróf Mikó Imre felett*. Kolozsvár: Nyomtatott Papp Miklósnál, 1876.

Hidvégi gróf Mikó Imre szózata 1856-ban az Erdélyi Múzeum és az Erdélyi Múzeum-Egyesület megalakítása érdekében. Közzéteszi: Kántor Lajos. Kolozsvár: Minerva, 1931. (Erdélyi Tudományos Füzetek, 37. sz.)

Histoire de la lecture dans le monde occidental. Sous la direction de Guglielmo Cavallo et Roger Chartier. Paris: Édition de Seuil, 1997.

Hóman Bálint: *Történetírás és forráskritika*. I. kötet. Máriabesnyő-Gödöllő: Attraktor, 2003.

Martin H. Jung: *Melanchton és kora*. Ford. Koczó Pál. Budapest: Kálvin Kiadó, 2012.

Ilyés B. Hajnalka: *Catalogul cărților vechi tipărite la Cluj între 1550-1800*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2014.

Illyés Géza: *Gróf Mikó Imre*. Kolozsvár: Az Erdélyi Református Egyházkerület Iratterjesztésének kiadása, 1931.

Irodalom és felvilágosodás. Tanulmányok. Szerk.: Szauder József . Budapest, Akadémia kiadó, 1974.

Jakab Elek: *Kolozsvár története*. III. kötet, Bp., 1888.

Jakó Zsigmond, Juhász István: *Nagyenyedi diákok. 1662-1848*. Bukarest: Kriterion, 1979.

Jakó Zsigmond: *Írás, könyv, értelmiség*. Bukarest: Kriterion, 1976.

Jakó Zsigmond: *Az erdélyi magyar antikvár kereskedelem kezdeteiről*. = *Művelődési törekvések a kora újkorban*. József Attila Tudományegyetem Régi Magyar Irodalom Tanszéke, Szeged, 1997.

Jancsó Elemér: *Erdély Széchenyije. Gróf Mikó Imre élete és munkássága*. Különlenyomat a Magyarorságtudomány I. évf. 3. számából. Budapest, 1942.

Jancsó Elemér: *A felvilágosodástól a romantikáig*. Bukarest: Irodalmi Könyvkiadó, 1966.

Karli Ildikó: *A térképezés története különös tekintettel Európára és Magyarországra*. http://www.resimmobiles.hu/docs/2011_1-2/08_karli_terkepeszet.pdf, 2018. 02. 19.

Kelemen Lajos: *Kézirattári értékeink*. Közzéteszi B. Nagy Margit, [utószó Sipos Gábor].

Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2010. (Erdélyi Tudományos Füzetek, 265).

Kelemen Lajos összeállításában: *Erdélyi Múzeum-Egyesület múltja és jelene. Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Tárjai*. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 1909.

Kelemen Lajos: *Művelődéstörténeti tanulmányok*. 1-2. kötet. Kolozsvár: Kriterion, 2006-2009.

Kincses Károly: *Fenséges amatőrök. A magyar arisztokrácia és a fényképezés (1839-2006)*. Magyar Fotográfiai Múzeum, 2006.

Koch Sándor: *A magyar ásványtan története*. Budapest: Akadémia Kiadó, 1952.

Kókay György: *A könyvkereskedelem Magyarországon*. Budapest: Balassi Kiadó, 1997.

Kókay György: *Könyv, sajtó és irodalom a felvilágosodás korában*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1983.

Kolosváry Bálint: *Husztai András : erdélyi jogtanár és "Jurisprudentia Hungarico-Transilvanica" stb. című munkája (1734-1742)*. Kolozsvár: Ajtai K. Albert Könyvnyomdája, 1914.

Kornis Gyula: *A magyar művelődés eszményei, 1777-1848*. I-II kötet. Budapest: Magyar Királyi Egyetemi Nyomda, 1927.

Kovács Mária: *A kolozsvári "Lucian Blaga" Központi Egyetemi Könyvtár 19. századi magyar nyelvű kéziratainak katalógusa*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2007.

Könyves műveltség Erdélyben. Összeállította: Bányai Réka. Marosvásárhely: Mentor, 2006.

Köváry László: *Erdély nevezetesebb családai*. Kolozsvár, 1854.

Köváry László: *Erdélyben kihalt főúri családok*. Kolozsvár, 1901.

Krizsó Kálmán: *Kolozsvár tartomány nyomdászat és hírlapirodalom története*. Kolozsvár, 1968.

Kulesár Adorján: *Olvasóközönségünk 1800 táján*. Budapest: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1943.

Kulesár Péter: *Humanista történetírás Magyarországon (Tanulmányok)*. Budapest: Lucidus Kiadó, 2008.

Late enlightenment : emergence of the modern "national idea". Edited: Balázs Trencsényi, Michal Kopecek. Budapest, New York: CEU, 2006.

Lejeune Philippe: *Önéletírás, élettörténet, napló*. Budapest: L'Harmattan, 2003.

Lengyel Tamás: *Klapka György emlékiratai és emigrációs működése*. Budapest: A Pázmány Péter Tudományegyetem Történelmi Szemináriumának Kiadványai, 1936.

Lieven, Dominic: *The aristocracy in Europe, 1815-1914*. Basingstoke: Macmillan, 1992.

A magyar arisztokrácia társadalmi sokszínűsége, változó értékek és életviszonyok. Szerk: Papp Klára, Püski Levente. Debrecen: Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadása, 2003.

Magyar életrajzi lexikon. I-IV. kötet. Főszerk. Kenyeres Ágnes. Budapest: Akadémiai Kiadó. 1967–1994.

A magyar irodalom története 1600-ig. Szerk.: Klaniczay Tibor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1964.

A magyar irodalom története 1600-tól 1772-ig. II. Kötet. Főszerk. Sötér István. Budapest: Akadémia Kiadó, 1964.

A magyar irodalom története. 3. kötet. Szerk. Pándi Pál. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1965.

A magyar irodalom története. Szerk: Sötér István. 4. kötet. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1965.

Magyarország köz- és magánkönyvtárai. Szerk.: György Aladár. Budapest: Országos Statisztikai Hivatal, 1886.

Magyarországi magánkönyvtárak V. 1643-1750. Sajtó alá rendezte Czeglédi László, Kruppa Tamás, Monok István. Bp. 2010, OSZK (Adattár XVI – XVIII. Századi szellemi mozgalmaink történetéhez 13/5).

A magyar sajtó története II/1. 1848-1876. Főszerk.: Szabolcsi Miklós. <http://mek.oszk.hu/04700/04727/html/338.html>, 2017.03.31.

Madas Edit, Monok István: *A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1800-ig*. Budapest: Balassi Kiadó, 2003.

Miklós Pál: *Olvadás és értelem*. Budapest: Szépirodalmi könyvkiadó, 1971.

Monok István: *Könyvkatalógusok és könyvjegyzékek Magyarországon 1526-1720. Forrástipológia, forráskritika, forráskiadás*. Szeged: Scriptum KFT, 1993. (Olvasmánytörténeti Dolgozatok V.)

Monok István: *A művelt arisztokrata – a magyarországi főnemesség olvasmányai a XVI-XVII. században*. Budapest: Kossuth Kiadó Zrt., 2012.

Méhes Sámuel: *A jobb részt választott asszony képe, melyet méltóságos széki gróf Teleki Mária úr asszonynak emlékezetére írt*. Kolozsvár, 1826.

Miklósi-Sikes Csaba: *Fényképészek és műtermek Erdélyben 1839-1916*. Székelyudvarhely: Haáz Rezső Alapítvány, 2001.

Mikó Imre: *Benkő József élete és munkái*. Pest: Ráth Mór bizománya, 1867.

Mikó Imre: *Bod Péter élete és munkái*. Pest: Emich Gusztáv, 1862.

Mikó Imre: *Kolozsvár városa választó polgáraihoz*. Pest, 1872.

Mikó Imre: *Magyarország vasúthálózata*. Pest, 1867.

Nagy Iván: *Magyarország családai címerekkel és nemzedéki táblákkal*. Pest, 1860.

Nagy Péter: *Emlékbeszéd Hidvégi gróf Mikó Imre felett*. Kolozsvár: Stein János, 1877.

Óhidy Viktor: *Főúri lakáskultúra Magyarországon a dualizmus időszakában*. Doktori disszertáció. Budapest, 2007.

Oláh-Gál Róbert: *Az értől az óceánig. Réthy Mór (1846-1925) akadémikus élete és munkássága*. Budapest: Magyar Tudománytörténeti Intézet, 2013.

Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban. Szerk. Cavallo Guglielmo – Chartier Roger. Budapest: Balassi Kiadó, 2000.

Pál Judit: *Unió vagy „unificáltatás?” Erdély uniója és a királyi biztos működése (1867-1872)*. Kolozsvár: Erdélyi-Múzeum Egyesület, 2010. (Erdélyi Tudományos Füzetek, 267.)

Pápai Páriz Ferenc: *A Gyulafehérvári-Nagyenyedi Bethlen Kollégium alapítása és története*. Kolozsvár: EME, 2016. Kísérőtanulmánnyal és jegyzetekkel közzéteszi Rácz Emese.

Pogány György: *Bibliofilia és könyvművészet*. Budapest: Hatágú Síp Alapítvány, 2009.

Pogány György: *A magyar könyvgyűjtő kalauza*. Budapest: Kiss József Könyvkiadó, 2005.

Pogány György: *A magyar könyvkereskedelem rövid története*. Budapest: Hatágú Síp Alapítvány, 2004.

Pogányné Rózsa Gabriella: *A könyvkultúra kutatásának kútfoi*. Budapest: Hatágú Síp Alapítvány, 2008.

Pokol Béla: *Középkori és újkori jogtudomány*. Budapest, Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 2008.

Poráczky Rozália: *Cultură și societate maghiară în Transilvania în secolul al XIX-lea. Presa și tipăriturile maghiare din Transilvania și problematica culturală*. Cluj-Napoca. Argonaut, 2013.

P. Sztármári Károly: *A gyulafehérvár-nagyenyedi Bethlen főtanoda története*. Nagyenyed, 1868.

Pukánszky Béla, Németh András: *Neveléstörténet*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.

Pukánszky Béla: *A magyarországi német irodalom története*. Budapest: Budavári Tudományos Társaság, 1926. 476.

Radó Antal: *A magyar műfordítás története 1772-1831*. Budapest: Révai testvérek Kiadása, 1883.

RévaiSamu: *Nemzeti irodalmunkról és a magyar könyvkereskedelemlről*. Budapest: A „csak szorosán” Budapesti Könyvkereskedő Segédek Egylete Kiadása, 1887.

Révay Mór János: *Írók, könyvek, kiadók. Egy magyar könyvkiadó emlékiratai*. I kötet. Révai Testvérek Irodalmi IntézetiRészvénytársaság kiadása, Bp., 1920.

Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania. Vol. 1. Redac. Ștefan Pascu, Victor Chereșteșiu. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1977.

Romhányi Károly: *A Magyar könyvkötés művészete a 18-19. században*. Budapest, 1937.

Romsics Ignác: *Clio bővületében*. Budapest: Osiris, 2011.

Sárközi, Zoltán: *Az Erdélyi szászok a nemzeti ébredés korában : (1790-1848)*. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1963. (Értekezések a történelmi tudományok köréből. Új sorozat ; 28).

Shapiro, Barbara J.: *John Wilkins 1614-1672. An intellectual biography*. Los Angeles. University of California Press, 1969.

Sipos Gábor: *A kolozsvári Református Kollégium könyvtára a XVII. században*. Szeged: Scriptorum, 1991. (Olvasmánytörténeti Dolgozatok1.).

Staud Géza: *Az orientalizmus a magyar romantikában*
<http://mek.oszk.hu/01300/01385/html/staud1.htm> 2017. 05. 16.

Steinert Ágota: *Egressy Gábor pályaképe*.
<http://mek.oszk.hu/04000/04062/04062.htm#13> letöltve: 2018. 12. 28.

Steinhofer Károly: *A könyv története*. 1-2. rész. Budapest: Lampel R.T. 1915-1916.

Szabó Miklós, Szögi László: *Erdélyi peregrinusok*. Marosvásárhely: Mentor, 1998.

Szarvas Margit, *Magánkönyvtáraink a XVIII. században*, Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára, 1939.

Szerb Antal: *Magyar irodalomtörténet*. Kolozsvár: Erdélyi Szépmíves Céh, 1934.

Szerb Antal: *A világirodalom története*. Budapest: Magvető, [1990?].

Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái*.
<http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/k/k10976.htm>, 2018. 05. 21.

Tadataka Maruyama: *The ecclesiology of Theodore Beza. The reform of the True Church*. Geneve: Librairie Droz, 1978.

Tevan Andor: *A könyv évezredes útja*. Budapest: Gondolat, 1973.

Tóth Kálmán: *Bibliafordítás. Bibliamagyarítás*. Budapest: Kálvin Kiadó, 1994.

Török Borbála Zsuzsanna: *Geographies of knowledge and entangled histories in a multiethnic province, 1790-1918*. Leiden, Boston: Brill, 2016.

Ürmössy Lajos: *Tizenhét év Erdély történetéből*. I kötet. Temesvár, 1894.

Vaderna Gábor: *Mit hagyományozott a 18. századi költészet a 19. századra?*
http://real.mtak.hu/16412/1/IT_2013-4__467-501-o__Vaderna.pdf486. 2017. 05. 18.

Varga Sándor: *A Magyar Könyvkereskedők Egyletének alapítása*. Bp., 1980.

Világirodalom. Főszerk.: Pál József. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2005.

Virág Irén: *A magyar arisztokrácia neveltetése (1790-1848)*. Eger: Liceum Kiadó, 2013.

Vita Zsigmond: *Tudománnyal és cselekedettel*. Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1968.

Viskolcz Noémi: *A mecénatúra színterei a főúri udvarban. Nádasdy Ferenc könyvtára*. Szeged, Budapest: Szegedi Tudományegyetem, Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány, 2013.

Vita Zsigmond: *Tudománnyal és cselekedettel*. Irodalmi könyvkiadó, Bukarest, 1968.

Wiesner Jakab: *A kaidóról és a könyvről*. Budapest: A „csak szorosán” Budapesti Könyvkereskedő Segédek Egylete Kiadása, 1903.

Article, studii:

Albert András: A wolffianizmus Erdélyben. In: *Aetas*, 23(2008), 4. sz.

Babulka Péter: Gyógyhatású táplálékok, étrendkiegészítők, funkcionális élelmiszerek és betegségmegelőző anyagok. In: *Momplementer Medicina*, IX. évf., 3. sz.

Bajkó Mátyás: Fejezetek a reformkori magyar köznevelés történetéből. Budapest: Tankönyvkiadó, 1962. Különlenyomat az *Acta Marxistica et Paedagogica Debrecina*. Tom. VIII/I 1962.

Bánházi Emőke Csilla: A zsebkönyvek a korabeli erdélyi társadalomban. In: *Theátrum könyvecske*. Szerk. Egyed Emese. Kolozsvár: Scientia Kiadó, 2002.

Baricz Ágnes: Felekezeti váltás a 18. század közepén Marosvásárhelyen: a patikáriusné katolizálása és annak okairól írt levél. In: *Nyelv, lelkiség és regionalitás a közép- és kora újkorban*. Szerk.: Gábor Csilla, Korondi Ágnes, Luffy Katalin, Tóth Zsombor, Balogh F. András. Kolozsvár: Egyetemi Műhely Kiadó, 2013.

Bartha Katalin Ágnes: Kövesdi Boér Sándor: a világi színjátszás erdélyi mindenese. In: *Erdélyi Múzeum*, 65(2003), 3-4 sz.

Bényei Miklós: Eötvös József könyvtára. In: *Magyar Könyvszemle*, 1970, 3. sz.

Berlász Jenő: Jankovich Miklós könyvtári gyűjteményeinek kialakulása és sorsa In *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve, 1970–1971.*

Berzeviczy Albert: Magyar utazók Olaszországban a múlt század első felében. In: *Földrajzi Közlemények.* 1903, 3-4. füzet.

Bordás Beáta: A marosújvári kastély két arca. In: *Certamen II.* Szerk. Egyed Emese, Bogdandi Zsolt, Weisz Attila. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2015.

Csekey, István: Werbőczy és a magyar alkotmányjog. Kolozsvár : Universitas Francisco- Josephina, 1942. Különlenyomat: *Acta Juridico-Politica,* 2(1941).

Csíki Tamás: Nép, nemzet és gyomornedvek (Gasztronómiai hagyományaink néhány 19. századi szakácskönyv alapján). In: *Fejezetek a hazai gasztronómia történetéből,* 2014.

Csikós Júlia: Ráday Pál könyvei a Székely Mikó Kollégiumban. In: *Örökség és feladat.* Szerk. Kiss Jenő. Sepsiszentgyörgy: EMKE Könyvtári Szakosztályának kiadása, 1995.

Csikósné Péter Júlia: A Székely Mikó Kollégium könyvgyűjteményei. In: *Emlékkönyv a Székely Mikó Kollégium alapításának 150 éves jubileumára.* Sepsiszentgyörgy: Charta, 2009.

Csutak Vilmos: A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium alapításával kapcsolatos leveleit közli. In: *Református Székely Mikó Kollégium Értesítője,* 1909-1910.

Csutak Vilmos: Mikó és a sepsiszentgyörgyi kollégium. In: *Emlékkönyv, 1909-1942.*

Deák Farkas: Néhai gróf Mikó Imre emlékezete. In: *A Székely Mívelődés és Közgazdasági Egyesület második évkönyve, 1877-re.* Szerk. Buzogány Áron. Budapest, 1878.

Deé Nagy Anikó: Az erdőszentgyörgyi Rhédey kastély-könyvtár a XVIII. században. In: *Emlékkönyv Benkő Samu születésének nyolcvanadik évfordulójára.* Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2008.

Dezsényi Béla: Az első magyar képes hetilap. A kassai Ábrázolt Folyóirat története. In: *Magyar Könyvszemle,* LXIV évf., 1940, 1 sz.

Amos Edelheit: The rise of classical scholarship. In: *Routledge companion to sixteenth century philosophy.* Edited by: Henrik Lagerlund, Benjamin Hill. New York:Routledge, 2017.

Egyed Ákos: Amnesztia és számonkérés Erdélyben 1849 tavaszán. In: *Kisebbségkutatás*. 8. évf., 1999, 2. sz.

Egyed Ákos: Magyar gazdasági gondolkodás Erdélyben a XIX. században. In: *Az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás múltjából (XIX-XX. század)*. Kolozsvár: Romániai Magyar Gazdász Társaság, 2001.

Egyed Ákos: Gróf Mikó Imre (1805-1876). In: *Hivatás és tudomány*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2009.

Egyed Ákos: Mikó Imre gróf Erdély mezőgazdaságáért. In: *Az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás múltjából*. Kolozsvár: Romániai Magyar Közgazdász Társaság, 2001.

Egyed Ákos: Hidvégi Mikó Imre két történelmi vonatkozású levele. In.: *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, 1981, 2. szám.

Egyed Ákos: Gróf Mikó Imre erdélyiségéről. In: *Műveltség és társadalmi szerepek: arisztokraták Magyarországon és Európában*. Szerk.: Bárány Attila, Orosz István, Papp Klára, Vinkler Bálint. Debrecen: Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadása, 2014.

Egyed Ákos: Mikó Imre gróf és az 1848-as forradalom. In.: *Korunk*, 2003, 12. szám.

Egyed Ákos: Mikó Imre gróf és az 1848-as forradalom. In: *Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára*. Szerk. Pál-Antal Sándor. Kolozsvár: Erdélyi-Múzeum Egyesület, 2003.

Egyed Ákos: Az Erdélyi-Múzeum Egyesület tudománypolitikája Mikó Imre gróf elnöksége idején (1859-1876). In: *Debreceni Szemle*, 2004, 2. szám.

Egyed Ákos: Mikó Imre gróf történetfilozófiájáról. In: *Emlékkönyv Gálffy Zoltán 80. Születésnapjára*. Szerk. Lészai Lehel. Kolozsvár: Az Erdélyi Református Egyházkerület kiadása, 2004.

Egyed Ákos: Hidvégi gróf Mikó Imre – Erdély Széchenyije, az Erdélyi-Múzeum Egyesület megalapítója (1805-1876). In: *Magyar Tudomány*, 2005, 12. szám.

Egyed Ákos: A Magyar Történelmi Társulat első elnöke. In: *Hét társulati elnök*. Szerk. Szilágyi Adrienn. Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 2018.

Egyed Ákos: A Magyar Történelmi Társulat vándorgyűlése Kolozsváron 1868-ban. In: *Testimonio litterarum – Tanulmányok Jakó Zsigmond tiszteletére*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2016.

Erdélyi Pál: Jelentés az Erdélyi Múzeum-Egyesület Könyvtára 1908. évi állapotáról. In: *Erdélyi Múzeum-Egyesület Évkönyve*. 1909, 1911.

Farkas Gyula: Író és olvasó a XIX. században. In: *Magyar művelődéstörténet*. 4-5. kötet. Budapest: Magyar Történelmi Társulat. 1941-1942.

Fehér Katalin: A felvilágosodás pedagógiai eszméi Erdélyben a XVIII-XIX. század fordulóján. In: *Magyar Pedagógia*, 1993, 3. sz.

Felméri Lajos: Gróf Mikó Imre levelezéséből. In: *Figyelő*, 1878. III. 139.

Fodor Pál: Werbőczy, az államépítő és a politikus. In: *A magyar jog fejlődésének fél évezrede*. Szerk. Máthé Gábor. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014.

Glatz Ferenc: A Magyar Történelmi Társulat megalakulásának története. In: *Századok*, 1967, 1-2. Sz.

Granasztói Olga: Olvasótól – olvasóig. Észrevételek a magyar olvasástörténeti kutatások aktuális kérdéseire. In: *Korall*, 2011, 43. szám

Gulyás Pál: A könyvgyűjtés főbb irányai. In.: *Uránia*, 1908.

Gyáni Gábor: Közkönyvtárak mint a polgárosodás emeltyűi. In: *Hagyomány, közösség, művelődés*. Budapest: BIP, 2002.

Horváth Boldizsár: Emlékezés Gróf Mikó Imre igazgató és tiszttag fölött. In: *MTA Évkönyvei*, XVI. kötet, 1. sz.

Heltai János: Adattár a heidelbergi egyetemen 1595-1621 között tanult magyarországi diákokról és pártfogóikról. In: *OSZK Évkönyve* 1980, Budapest, 1982.

Hörcher Ferenc: Intézményalapítás és polgári kultúra. In: *Nemzet, faj, kultúra a hosszú 19. században Magyarországon és Európában*. Szerk. Hörcher Ferenc, Lajtai Máttyás, Mester Béla. Bp: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. Történettudományi Intézet, 2016.

Jakab Elek: Adatok erdélyi írók névtárához a XVII-XVIII. században. In: *MKSz*. 1881, 6. sz.

Jakab Elek: *Bölöni Farkas Sándor és kora*. Keresztény Magvető (1870).

Jakó Zsigmond: *Burián Pál (1790-1860), Erdély első antikváriusa*. = *R. Várkonyi Ágnes emlékkönyv*. Szerk. Tusor Péter. ELTE Bölcsészettudományi kara, Bp., 1998

Jakó Zsigmond: Könyv és könyvtár az erdélyi magyar művelődésben. In: *A romániai magyar nemzetiség*. Szerk. Koppándi Sándor. Bukarest: Kriterion, 1981.

Jakó Zsigmond: Az otthon és művészete a XVI-XVII. századi Kolozsváron. In: *Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára*. Bukarest, Kolozsvár: Tudományos Könyvkiadó, 1957.

Jancsó Elemér: Döbrentei Gábor és az Erdélyi Múzeum. In: *A felvilágosodástól a romantikáig: tanulmányok*. Bukarest: Irodalmi Kiadó, 1966.

Jancsó Elemér: Mikó Imre több ismeretlen levele. In: *Szellem és Élet* tudományos folyóirat VI. évf. (1943), 1-2 sz.

Katus László: Liberális katolikusok és katolikus liberálisok Nyugat-Európában a 19. század derekán. In: *Állam és egyház a polgári átalakulás korában Magyarországon*. Budapest: Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2001.

Kemény Gábor: Emlékbeszéd gróf Mikó Imre felett. In: *Századok*, 1877.

Kéri Katalin: „Nők csak mértékkel olvassanak...” Adalékok a hazai női olvasóközönség 18-19. Századi formálódásának történetéhez. In: *Pedagógia, oktatás, könyvtár*. Pécs: PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, 2014.

Királyi Emőke: Aranka György fordítói munkássága. In: *Erdélyi Múzeum* 67(2006), 3-4. sz.

Köblös Zoltán: A hidvégi Mikó család. In: *Emlékkönyv az Erdélyi Múzeum-Egyesület félszázados ünnepére 1859-1909*. Szerk. Erdélyi Pál. Kolozsvár, 1909-1942.

Köblös Zoltán: Kőváry László irodalmi munkássága (1839 – 1907). In: *Erdélyi Múzeum*, 1907.

Kristóf György: Az erdélyi magyar időszaki sajtó az abszolutizmus korában. A Kolozsvárt megjelenő hírlapok. Kivonat: *Erdélyi Irodalmi Szemle*, 1929, 1-2 sz.

Kristóf György: Erdély Széchenyi Istvánja. In: *Erdélyi Irodalmi Szemle*. 1929, 3-4. sz.

Kristóf György: Hogyan lett Mikó Imre munkatársa az Arany János folyóiratának? In: *Pásztortűz* 1930, 7. sz.

LengyelAndrás: Egy anonim Kosztolányi cikk azonosítása. In: *Móra Ferenc Múzeum évkönyve*. 2008, 11. sz.

Lipthay Endre: Gróf Mikó Imre és felesége, Rhédey Mária grófnő levelezése 1848-ból. In: *Lymbus*, 2016.

Margócsy István: A magyar nyelv jelenléte a 18. századi iskoláztatásban. In: *Tanulmányok a magyar nyelv ügyének 18. századi történetéből*. Szerk. Bíró Ferenc. Budapest: Argumentum, 2005.

Mikó György: Rövid megjegyzések, egy férfi-gyermek neveléséről. In: *Erdélyi Múzeum*. 1817, 7. sz. 5-21.

Mikó Imre: Gróf Kemény József emlékezete. *Magyar Tudós Társaság Évkönyvei*, X. 1. Buda, 1860.

Molnár Erzsébet: *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*. I évf. 2007, 1. sz.

Monok István: Az arisztokrata könyvtárak rendjének változásai a 17-18. századi Magyarországon. In: *Szőcs Géza 60. Album amicorum*. Kolozsvár – Arad: Erdélyi Híradó Kiadó és Irodalmi Jelen Könyvek, 2013.

Monok István: *Luther és Melancton műveinek előfordulási gyakorisága a kora újkori könyvjegyzékeken*. In: *Művészet és mesterség*. Budapest: L'Harmattan, 2016.

Monok István: Nyelvi és tartalmi változások a 18. századi arisztokrata könyvtárakban Magyarországon. In: *Szín – Játék – Költészet*. Szerk.: Czibula Katalin, Demeter Júlia, Pintér Márta Zsuzsanna. Budapest, Nagyvárad, Partium-Pratea Egyesület, 2013.

Monok István. A párizsi könyv elterjedése Közép-Európában (15-18. század). In: *Pedagógia, oktatás, könyvtár*. Szerk.: Csóka-Jaksa Helga, Schmelczer-Pohánka Éva, Szeberényi Gábor. Pécs, PTE Egyetemi Kvt. és Tudásközp., 2014

Monok István: A magánkönyvtárak és az olvasás a korai újkorban. In: *Magyar Könyvszemle*, 2010, 2. szám

Monok István: Hatalom és könyvtárak a kora újkori Magyar Királyságban és Erdélyben. In: *In via eruditionis: tanulmányok a 70 éves Imre Mihály tiszteletére*. Szerk. Bitskey István. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2016.

Monok István: Vingt ans de recherche sur la culture du livre dans le Bassin des Carpathes. In: *Revue française d'histoire du livre*. (112-113) 2001.

Monok István: Lecteurs et lectures en Hongrie: quelques aspects d'une histoire originale. In: *Histoire et civilisation du livre – Revue Internationale* 1, 2005.

Monok István: Az erdélyi könyvtörténetírás történetének vázlata. In.: *Az erdélyi magyar tudomány történetéből*. A Magyar Tudomány Napja Erdélyben 2005. évi fórumán elhangzott előadások. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, 2006.

Monok István: A kora újkori Magyarország olvasmányműveltségéről. Részmerleg egy hosszú alapkutatás eredményeiről. In: „*Apró cseppekből lesz a zápor*” Bakonyi Géza emlékkönyv. Szeged: Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, 2008

Monok István: Az olvasott örökség – hagyomány és megújulás. In: *Kulturális örökség – társadalmi képzelet*. Szerk.: György Péter, Kiss Barbara, Monok István. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár, Akadémiai Kiadó, 2005.

Monok István: A magánkönyvtárak és az olvasás a korai újkorban. In: *Magyar Könyvszemle*, 129(2010), 2. Sz.

Niessen, James P.: Népek, nyelvek, egyházak és autonómiák. Haynald Lajos Erdélye forradalom és kiegyezés között. In.: *Állam és egyház...* Budapest: Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2001.

Niessen, James P.: Múzeumok, nemzetiségi és nyilvános tudományos könyvtárak a 19. századi Erdélyben. In: *Könyvtári Figyelő*, 2007, 1. sz.

Péntek János: Hitújítás, nyelvújítás, tudomány Erdélyben. In: *A reformáció nyelvpolitikája*. Szerk.: Péntek János, Szoták Szilvia. Budapest: L'Harmattan, 2018.

P. Szabó Béla: Az erdélyi szászok bíraskodási szervezete a korai újkorig. In: *Jogtörténeti szemle*. 2017, 1-2. szám.

Romsics Ignác: A magyar történetírás évszázadai. A tudományos történetírás alapjainak kialakulása a 15-18. században. In: *Korunk*, 22. évf. (2011), 5. Sz.

Sebők István – Láris Ferenc: Martin Lajos hadmérnök akadémikus munkássága. In: *Katonai logisztika*, 24. évf., 2016, 2. sz.

Simon Melinda: Josef Franz Kollmann eddig ismeretlen kiadói jelvényei. *Magyar grafika*, 2010. 2 sz.

Sipos Gábor: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület könyvtárának története. In.: *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület gyűjteményei*. Szerk.: Sipos Gábor. Kolozsvár: EME, 2009.

Szabó Károly: Könyvtárnoki jelentései. In: *Erdélyi Múzeum 1879-1882-es években megjelent köteteiben*.

Szabó T. Attila: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület története. In.: *Erdély magyar egyeteme*. Kolozsvár, Erdélyi Tudományos Intézet kiadása, 1941.

Szádeczky Lajos: Halmágyi István naplói és iratai. In: Magyar történelmi évkönyvek és naplók a 16-18. századból. 4. Kötet. Budapest: MTA Könyvkiadó-Hivatala, 1906.

Szalay Károly: Szatíra és humor a magyar irodalomban. In: *Tiszatáj*. 1978, nr. 8.

Szekfű Gyula: Az erdélyi szász történetírás. In: *Magyarságtudomány*, II. évf., 1943, 2. Sz.

Thaly Kálmán: A Magyar Történelmi Társulat keletkezése. In: *Századok*, 1867, 1 sz., 12

Tokaji László: Gróf Mikó Imre és a magyar föld. In: *Emlékkönyv, 1909-1942*.

Tonk István: Mikó Imre, az Erdélyi Református Egyház főgondnoka. In: *Gróf Mikó Imre emlékülés*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2006.

Török Borbála Zsuzsanna: The ethnic design of scholarchip: learned societies and state intervention in 19th century Transylvania. In: *Cultural dimension of elite formation in Transylvania (1770-1950)*. Cluj-Napoca: EDRC Foundation, 2008.

Tóth Gergely: Bél Mátyás, a történész. In: *Humanista történetírás és neolatin irodalom a 15-18. századi Magyarországon*. Szerk.: Békés Enikő, Kasza Péter, Lengyel Réka. Budapest : MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, 2015. (Convivia neolatina hungarica, 1).

Tóth Gergely: Bél Mátyás ismeretlen forráskiadvány-tervezete: a *Collectio scriptorum Hungaricorum*. In: *MKSz* 127(2011), 2. sz.,

Trócsányi Zoltán: Főúri könyvtárak. In: *Könyvtári Szemle*, 1935, 17. sz.

Somkuti Gabriella: Könyvgyűjtő asszonyok a 18. századi Magyarországon. In: *Könyvtáros*, 1991 (41. évf.), 5. sz.

Steinhofer Károly: A könyv története. I rész. Lampel R. Kk. R.T. könyvkiadóvállalata, Bp., 1915. *Iparosok olvasótára*. XXI(1915). 1-3 sz.

Szekfű Gyula: Az erdélyi szász történetírás. In: *Magyarságtudomány*, II. évf., 1943, 2. sz.

Várady Aurél: A régi bolt s a régi könyvbarátok. *Pásztortűz*. XIII(1927). 16. sz.

Varjas Béla: Erazmista bibliafordítás és nyelvművelés. In: Klaniczai Tibor (szerk.): *A magyar irodalom története 1600-ig.* (A magyar irodalom története I.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964.

Virág Irén: A magyar arisztokrácia műveltsége a 19. század első felében. In: *Zempléni Múzsza* 6. évf. 2006, 4. Sz.

Vita Zsigmond: Burián Pál (1790-1860), Erdély első antikváriusa. In: *R. Várkonyi Ágnes – Emlékkönyv születésének 70. Évfordulója ünnepére.* Szer. Tusor Péter. Budapest, 1998.

Vita Zsigmond: Hidvégi Mikó Imre jelmondata és könyvtára. In: *Művelődés és népszolgálat.* Bukarest: Kriterion, 1983.

Vita Zsigmond: Erdélyi könyvkereskedők és katalógusaik a felvilágosodás korában és a reformkorban. In: *A Kossuth Lajos Tudományegyetem Évkönyve,* 1966. <http://mek.niif.hu/03200/03231/html/vita.htm> 2018. 12. 28.

Völgyesi Orsolya: Erdély és a hazai nyilvánosság az 1830-as években. In.: *Nemzet, faj, kultúra a hosszú 19. Században Magyarországon és Európában.* Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2016.

Baze de date:

<http://www.academia.edu/>

Adatbank – erdélyi magyar elektronikus könyvtár, <http://adatbank.transindex.ro/>

Arcanum Kézírási Könyvtár, <https://www.arcanum.hu/hu/>

Elektronikus Periodika Archívum, <https://epa.oszk.hu/html/hirek.html>

Erdélyi Digitális Adattár, <https://eda.eme.ro/>

Hungaricana, Közgyűjteményi portál, <https://library.hungaricana.hu>

Kolozsvári Egyetemi Könyvtár Digitális gyűjteményei, <http://dspace.bcucuj.ro/>

Magyar Elektronikus Könyvtár - Országos Széchényi
Könyvtár <http://mek.oszk.hu/02200/02228/html/01/159.html>

Országgyűlési Könyvtár, <http://dt.ogyk.hu/hu/>